

Praksa Ustavnog suda Srbije

NAČIN I POSTUPAK IZBORA ORGANA MESNE ZAJEDNICE I ODLUČIVANJE U MESNOJ ZAJEDNICI

Skupština opštine je ovlašćena da utvrdi da se članovi saveta mesne zajednice biraju neposredno, tajnim glasanjem, po većinskom sistemu, a da o donošenju i promeni statusa savet mesne zajednice odlučuje dvotrećinskom većinom od ukupnog broja članova saveta.

Iz obrazloženja:

Osporenim odredbama Odluke o osnivanju mesnih zajednica na području opštine, koju je donela skupština opštine, propisano je da se članovi saveta mesne zajednice biraju neposredno, tajnim glasanjem, po većinskom sistemu, a da o donošenju i promeni statuta mesne zajednice savet mesne zajednice odlučuje dvotrećinskom većinom od ukupnog broja članova saveta.

Polazeći od odredaba člana 7. Ustava RS i člana 7. Zakona o lokalnoj samoupravi ("Sl. glasnik RS", br. 9/02, 33/04 i 135/04), Ustavni sud je utvrdio da mesna zajednica nije teritorijalna jedinica, niti je element teritorijalne organizacije Republike Srbije, već predstavlja interesnu zajednicu u okviru koje građani zadovoljavaju određene opšte, zajedničke i svakodnevne potrebe. U skladu sa tim, osporene odredbe Odluke o osnivanju mesnih zajednica nisu nesaglasne sa odredbama Zakona o lokalnoj samoupravi, kojima se uređuje postupak izbora odbornika skupštine jedinice lokalne samouprave. Naime, položaj, uloga i cilj obrazovanja mesnih zajednica različiti su u odnosu na opštinu, te se na ovakav oblik mesne samouprave, prema oceni Ustavnog suda, ne primenjuju neposredno odredbe o izborima za odbornike u skupštinu jedinice lokalne samouprave, kao ni odredbe o načinu odlučivanja organa jedinice lokalne samouprave koje su sadržane u Zakonu o lokalnoj samoupravi i Zakonu o lokalnim izborima. Imajući u vidu odredbe člana 72. Zakona o lokalnoj samoupravi, Ustavni sud je ocenio da je skupština opštine ovlašćena da utvrdi način i postupak izbora organa mesne zajednice, odnosno način odlučivanja saveta mesne zajednice o pojedinim pitanjima iz svog delokruga, kako je to propisano osporenim odredbama Odluke o osnivanju mesnih zajednica.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 223/05 od 23. II 2006)

PRINUDNA NAPLATA DOSPELIH POTRAŽIVANJA U POSTUPKU PRIVATIZACIJE

U toku sprovođenja restrukturiranja poverioci ne mogu da preduzimaju radnje prinudne naplate svojih dospelih potraživanja.

Iz obrazloženja:

Osporenim članom 20. stav 4. Zakona o privatizaciji ("Službeni glasnik RS", br. 38/01 i 18/03) propisano je da u toku sprovođenja restrukturiranja poverioci ne mogu da preduzimaju radnje prinudne naplate svojih dospelih potraživanja.

Razmatrajući odredbu člana 20. stav 4. navedenog zakona, Ustavni sud je utvrdio da ustavno ovlašćenje zakonodavca da uređuje svojinska prava i uslove pod kojima se ta sredstva mogu pretvarati u druge oblike svojine (član 59. Ustava), kao i ovlašćenje da uređuje i obezbeđuje obligacione odnose (član 72. stav 1. tačka 4. Ustava), predstavljaju pravni osnov da se zakonom reguliše postupak promene vlasništva društvenog, odnosno državnog kapitala, a u okviru toga, prava i obaveze svih subjekata koji neposredno i posredno učestvuju u postupku privatizacije, ili imaju neki drugi pravni interes u tom postupku. S obzirom na to da Zakon o privatizaciji uređuje jedan poseban segment pravnih odnosa, na osnovu izričitog ustavnog ovlašćenja, on u delu kojim se uređuju obligacioni odnosi predstavlja *lex specialis* u odnosu na ZOO i druge zakone, što znači da drugačije, na način primeren postupku privatizacije, uređuje i pitanja iz dužničko-poverilačkih odnosa. Saglasnost navedene zakonske odredbe sa Zakonom o obligacionim odnosima, Zakonom o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji i Zakonom o izvršnom postupku, nije nadležan da ceni Ustavni sud, u smislu člana 125. Ustava RS.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 167/05 od 9. II 2006)

STUPANJE NA SNAGU PRAVILNIKA O RADU

Pravilnik o radu može stupiti na snagu pre isteka roka od sedam dana od dana objavljivanja, ako je donosilac Pravilnika u postupku njegovog donošenja utvrdio naročito opravdane razloge za stupanje Pravilnika na snagu pre isteka navedenog roka.

Iz obrazloženja:

Članom 120. Ustava Republike Srbije utvrđeno je da zakon, drugi propis ili opšti akt stupa na snagu najranije osmog dana od dana objavljivanja, osim ako iz naročito opravdanih razloga nije predviđeno da ranije stupi na snagu. Polazeći od toga, kao i razloga navedenih u odgovoru donosioca osporenog Pravilnika o radu za stupanje na snagu Pravilnika pre isteka roka od sedam dana od dana objavljivanja, Ustavni sud je ocenio da je u konkretnoj ustavno-pravnoj stvari donosilac Pravilnika odredio stupanje na snagu tog akta saglasno navedenoj odredbi Ustava, tj. da je utvrdio naročito opravdane razloge za stupanje na snagu osporenog Pravilnika pre isteka roka iz člana 120. Ustava.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 235/05 od 2. II 2006)

PROPISIVANJE USLOVA I KRITERIJUMA ZA UTVRĐIVANJE REDA PRVENSTVA U REŠAVANJU STAMBENIH POTREBA ZAPOSLENIH

Davalac stana na korišćenje ima zakonsko pravo da svojim opštim aktom propiše uslove i kriterijume za utvrđivanje reda prvenstva u rešavanju stambenih potreba zaposlenih, pa da u okviru toga i odredi koja se lica smatraju licem “bez stana”.

Iz obrazloženja:

U sprovedenom postupku Ustavni sud je utvrdio da osporeni Pravilnik o raspodeli stanova u članu 9. utvrđuje i vrednuje “stambeni status”, kao jedan od kriterijuma na osnovu koga se određuje redosled rešavanja stambenih pitanja po ovom pravilniku, tako što utvrđuje određeni broj bodova prema različitim stambenim situacijama, a odredbom osporenog stava 2. ovog člana određuje da status lica bez stana ima zaposleni koji je podstanar, odnosno koji stanuje u samačkom ho-

telu, nužnom smeštaju, službenom stanu ili službenoj prostoriji na teritoriji grada u kojem je sedište donosioca osporenog Pravilnika.

Članom 27. stav 3. i članom 47. stav 2. Zakona o stanovanju ("Sl. glasnik RS", br. 50/92... i 101/05) propisano je da nosilac prava raspolaganja svojim opštim aktom uređuje uslove, kriterijume i postupak davanja zajmova, kao i da preduzeća i ustanove mogu, u skladu sa svojim opštim aktom o rešavanju stambenih potreba, da daju stanove u zakup zaposlenim licima. Iz ovih odredaba proizilazi da zakonom nisu uređeni uslovi i postupak dodele stanova na način koji bi ograničavao donosioca akta, bez obzira na to iz kojih su sredstava stanovi izgrađeni, te da je donosilac akta ovlašćen da ova pitanja uređuje samostalno, uz obavezu da pri uređivanju odnosa poštuje Ustavom i zakonom utvrđene principe i da predviđene uslove, kriterijume i merila objektivizira radi njihove jednake primene.

Polazeći od odredaba Ustava RS i Zakona o stanovanju, prema kojima se pravo na rešavanje stambene potrebe ne ostvaruje neposredno na osnovu Ustava, već na osnovu zakona, a saglasno opštem aktu dawaoca stana, Ustavni sud je ocenio da je donosilac osporenog Pravilnika, u okviru zakonskog ovlašćenja da uređuje uslove za rešavanje stambenih potreba zaposlenih lica, u skladu sa svojom stambenom politikom i mogućnostima, imao pravo da ovim Pravilnikom propiše uslove i kriterijume za utvrđivanje reda prvenstva u rešavanju stambenih potreba zaposlenih. Po oceni Ustavnog suda, osporenim odredbama Pravilnika nisu prekorraćena zakonska ovlašćenja za autonomno propisivanje konkretizovanih i objektiviziranih kriterijuma i merila za raspodelu stanova.

Prema oceni Ustavnog suda, osporenim odredbama Pravilnika ne povređuje se načelo pravne jednakosti građana iz člana 13. Ustava RS, s obzirom da osporene odredbe pod jednakim uslovima važe za sva lica koja se nalaze u istim pravnim situacijama, a navedeni ustavni princip ne podrazumeva jednakost građana u apsolutnom smislu i u svim pravima, već garantuje jednakost u načinu i uslovima ostvarivanja pojedinog prava, u identičnim pravnim situacijama koje su uređene zakonom ili drugim opštim aktom.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 231/05 od 23. III 2006)

IZRICANJE DISCIPLINSKE MERE PRESTANKA RADNOG ODNOSA ZAPOSLENOM U USTANOVU OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Zaposlenom u školi, kao i u drugoj ustanovi u oblasti obrazovanja i vaspitanja, može se zbog učinjene teže povrede radne obaveze izreći mera prestanka radnog odnosa samo ako je povreda učinjena sa umišljajem ili iz svesnog nehata i ako nisu utvrđene olakšavajuće okolnosti za zaposlenog.

Iz obrazloženja:

Osporenim odredbom Pravilnika o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenih u školi propisano je da se za izvršenje krivičnog dela na radu ili u vezi sa radom izriče disciplinska mera prestanka radnog odnosa, ukoliko je povreda učinjena sa umišljajem ili iz svesnog nehata i ako nisu utvrđene olakšavajuće okolnosti.

Članom 131. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ("Službeni glasnik RS", br. 62/03... i 105/01) taksativno su utvrđene teže povrede radnih obaveza zaposlenog u ustanovi obrazovanja i vaspitanja, a stavom 2. je propisano da se za povrede radne obaveze iz stava 1. ovog člana izriče mera prestanka radnog odnosa, ako je povreda učinjena sa umišljajem ili iz svesnog nehata i ako

nisu utvrđene olakšavajuće okolnosti za zaposlenog, dok se u ostalim slučajevima može izreći novčana kazna u visini od 20% do 30% od plate isplaćene za mesec u kome je odluka doneta. Polazeći od navedenih odredaba Zakona, Ustavni sud je ocenio da je osporena odredba Pravilnika nesaglasna s odredbom člana 131. stav 2. navedenog Zakona koja predviđa da se za teže povrede radnih obaveza, utvrđene ovim članom Zakona, ukoliko je povreda učinjena sa umišljajem ili iz svesnog nehata i ako nisu utvrđene olakšavajuće okolnosti za zaposlenog, izriče mera prestanak radnog odnosa, s obzirom da je osporenim odredbom Pravilnika ova mogućnost sužena samo zbog krivičnog dela učinjenog na radu ili u vezi sa radom.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 366/05 od 30. III 2006)

PREMEŠTAJ ZAPOSLENOG IZ JEDNOG U DRUGO MESTO RADA

Zaposleni ne može biti premešten na rad iz jednog u drugo mesto kad je udaljenost veća od 50 km u jednom pravcu i na osnovu jednostrane odluke poslodavca.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud je utvrdio da je osporenim odredbama Kolektivnog ugovora predviđeno da zaposleni po potrebi procesa i organizacije rada može biti premešten na rad iz jednog u drugo radno mesto, ako je udaljenost od mesta u kome zaposleni radi do mesta u koje se premešta manja od 60 km u jednom pravcu i da odluku o tome donosi direktor uz saglasnost sindikata.

Zakonom o radu ("Sl. glasnik RS", br. 24/05 i 61/05) propisano je da se premeštaj zaposlenog iz jednog u drugo mesto rada kod istog poslodavca može sprovesti jedino izmenom ugovora o radu (član 171. stav 1. tačka 2); da zaposleni može biti premešten u drugo mesto rada: ako je delatnost poslodavca takve prirode da se rad obavlja u mestima van sedišta poslodavca, odnosno njegovog organizacionog dela; ako je udaljenost od mesta u kome zaposleni radi do mesta u koje se premešta na rad manja od 50 km i ako je organizovan redovni prevoz koji omogućava blagovremeni dokazak na rad i povratak sa rada i obezbeđena naknada troškova prevoza u visini jedne prevozne karte u javnom saobraćaju, kao i da zaposleni može da bude premešten u drugo mesto, van navedenih slučajeva, uz svoj pristanak (član 173).

Ustavni sud je utvrdio da su osporene odredbe Kolektivnog ugovora nesaglasne sa Zakonom o radu iz razloga što zaposleni ne može biti premešten na rad iz jednog u drugo mesto kad je udaljenost veća od 50 km u jednom pravcu i na osnovu jednostrane odluke poslodavca.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 170/04 od 16. II 2006)

ZAKONSKO REGULISANJE OBAVLJANJA PRIVREMENIH I POVREMENIH POSLOVA I PRAVA LICA KOJA OBAVLJAJU TE POSLOVE

U skladu sa Ustavom zakonsko određenje da poslodavac može za obavljanje privremenih i povremenih poslova sa određenim licem, odnosno članom omladinske ili studentske zadruga da zaključi odgovarajući ugovor, i da lice koje zaključi takav ugovor ima pravo na penzijsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje, a lice koje je član omladinske ili studentske zadruga samo pravo na osiguranje za slučaj povrede na radu i profesionalnog oboljenja.

Iz obrazloženja:

Osporenim odredbama čl. 124. i 125. Zakona o radu ("Sl. gl. RS", br. 70/01 i 73/01), koji je prestao da važi stupanjem na snagu Zakona o radu ("Sl. gl. RS", br. 24/05), propisano je da poslodavac može za obavljanje privremenih i povremenih poslova sa određenim licem, odnosno članom omladinske ili studentske zadruge, da zaključi odgovarajući ugovor. Lice sa kojim je zaključen ugovor za obavljanje privremenih i povremenih poslova imalo je pravo na penzijsko i invalidsko osiguranje, a lice koje je bilo član omladinske ili studentske zadruge samo pravo na osiguranje za slučaj povrede na radu i profesionalnog oboljenja, u skladu sa zakonom.

Ustavni sud je ocenio da je zakonodavac bio ovlašćen da propiše uslove i način obavljanja privremenih i povremenih poslova, kao i da odredi njihovu prirodu i trajanje u toku kalendarske godine. U pogledu ocene ustavnosti osporenih odredaba Zakona, u delu u kojem su članovima omladinske i studentske zadruge, za razliku od ostalih zaposlenih, priznata samo prava na osiguranje za slučaj povrede na radu i profesionalnog oboljenja, Ustavni sud je utvrdio da se osporenim odredbama ne povređuje ustavni princip pravne jednakosti iz člana 13. Ustava RS, s obzirom na to da su se odnosile podjednako na sva lica koja su se nalazila u istoj pravnoj situaciji obuhvaćenoj istim odredbama, kao i iz razloga što osporenom regulativom nije dovedena u pitanje jednakost građana s obzirom na njihova lična svojstva. Utvrđivanje kategorija lica koja su imala status osiguranika, odnosno koja su ostvarivala pravo samo za slučaj invalidnosti i telesnog oštećenja prouzrokovanih povredama na radu ili profesionalnom bolešću stvar je zakonodavne politike u uređivanju određenih odnosa i u granicama je ustavnih ovlašćenja zakonodavca, sadržanih u odredbama člana 40. i člana 72. stav 1. tačka 4. Ustava RS.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 186/05 od 9. III 2006)

TROŠKOVI UPISA U IMENIK ADVOKATA

Zakonom se mogao odrediti najviši iznos troškova koje plaćaju podnosioci zahteva za upis u imenik advokata.

Iz obrazloženja:

U sprovedenom postupku, Ustavni sud je utvrdio da su Zakonom o advokaturi propisani uslovi za bavljenje advokaturom, te da je Advokatskoj komori Srbije, pored ostalog, povereno i javno ovlašćenje da odlučuje o zahtevu za upis u imenik advokata. Osporenim odredbom člana 6. tog zakona određeno je da podnositelj zahteva snosi troškove upisa čiju visinu utvrđuje Advokatska komora Republike i to najviše do iznosa tri prosečne neto mesečne zarade u Republici ostvarene u mesecu koji prethodi podnošenju zahteva za upis, prema zvaničnim podacima republičkog organa nadležnog za poslove statistike.

Ustavni sud je ocenio da se odredbom člana 6. Zakona o advokaturi ne ograničava samostalnost i nezavisnost advokature i samouprava advokatske komore, te da uređivanje pitanja na način kako je to učinjeno ovom odredbom Zakona predstavlja realizaciju ustavnih ovlašćenja. Naime, iz odredaba člana 65. Ustava RS proizilazi ovlašćenje zakonodavca da osporenim odredbom Zakona utvrdi uslove za bavljenje advokaturom, odnosno obavezu podnosioca zahteva da snosi troškove upisa u imenik advokata, kao i da utvrdi način određivanja visine troškova tog upisa određivanjem najvišeg iznosa ovih troškova koji obavezuju advokatsku komoru republike pri donošenju konkretne odluke o visini upisnine. Određivanje

najvišeg iznosa visine upisnine koji se odlukom Advokatske komore Republike može utvrditi, iz domena je celishodnosti zakonodavne politike o čemu Ustavni sud, u smislu člana 125. Ustava RS, nije nadležan da odlučuje.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 239/05 od 23. III 2006)

SUDSKE TAKSE

Zakonodavac je ovlašćen da utvrdi osnove plaćanja i visinu sudskih taksi, kao i da propiše sankcije za slučaj neplaćanja, odnosno zadocnjenja u plaćanju sudske takse.

Iz obrazloženja:

U sprovedenom postupku, Ustavni sud je utvrdio da je osporenim odredbom čl. 41. st. 1. Zakona o sudskim taksama ("Sl. gl. RS", br. 28/04... i 29/04) propisano da ako je takseni obveznik preduzeće ili drugo pravno lice, sud će rešenjem utvrditi iznos neplaćene takse i iznos kaznene takse i rešenje će radi izvršenja dostaviti službi nadležnoj za poslove platnog prometa kod koje se vodi račun taksenog obveznika.

Odredbama člana 52. i člana 69. stav 3. Ustava RS utvrđena je obaveza svakoga ko plaća poreze i druge dažbine utvrđene zakonom, kao i da se obaveza njihovog plaćanja utvrđuje prema ekonomskoj snazi obveznika. Članom 72. stav 1. tačka 4. Ustava utvrđeno je ovlašćenje za Republiku da uređuje i obezbeđuje finansijski sistem, a članom 57. stav 1. Ustava proklamovan je princip slobodnog obavljanja privrednih i drugih delatnosti, pod jednakim uslovima, u skladu s Ustavom i zakonom. Odredbama člana 68. stav 1. Ustava utvrđeno je da se sredstva za ostvarivanje Ustavom zajemčenih prava građana obezbeđuju u budžetu Republike Srbije, a član 69. stav 2. Ustava utvrđuje da se sredstva budžeta obezbeđuju iz poreza i drugih zakonom utvrđenih prihoda.

Iz navedenih odredaba proističe da Ustav imenuje samo poreze kao vrstu fiskalnih dažbina, dok ostale dažbine (uključujući i takse) ne imenuje, već prepušta zakonodavcu da ih opredeli po nazivu i uredi njihove bitne elemente. U tom smislu Zakonom o sudskim taksama su uvedene sudske takse i utvrđeni elementi tog javnog prihoda, a visina sudskih taksi određena je Taksonom tarifom, koja je sastavni deo ovog zakona.

Polazeći od navedenih odredaba Ustava, Ustavni sud je ocenio da je zakonodavac bio ovlašćen da utvrdi osnove plaćanja i visine sudskih taksi, kao i da propiše mere za sprovođenje odredaba Zakona, odnosno da u okviru uređivanja sistema sudskih taksi propiše i sankciju za slučaj neplaćanja, odnosno zadocnjenja u plaćanju sudske takse, kao što je to korigovanje visine sudske takse za određeni iznos na ime "kaznene takse", radi obezbeđenja naplate ove takse. Propisivanjem ovakve sankcije, takseni obveznici su unapred upoznati sa posledicama eventualnog propuštanja, odnosno neblagovremenog plaćanja zakonom predviđenih sudskih taksi. Prema oceni Ustavnog suda, određivanjem visine sudskih taksi na propisani način ne čini se povreda Ustava, s obzirom na to da svi takseni obveznici koji se nađu u zakonom propisanoj situaciji imaju obavezu da plate istu visinu sudske takse, a to je dugovna taksa uvećana za iznos kaznene takse. Ustavni sud, saglasno svojoj nadležnosti iz stava 125. Ustava, nije ovlašćen da ocenjuje odabir elemenata za određivanje visine sudskih taksi, kao ni mehanizme za obezbeđivanje naplate ovih taksi, jer su to pitanja iz domena celishodnosti zakonskih rešenja koja su u isključivoj nadležnosti zakonodavnog organa.

(Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, U-br. 258/04 od 30. III 2006)